

Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remissvar från riksorganisationen

2021-05-03

Tillgängliga stränder- ett mer differentierat strandskydd

SOU 2020:78

Diarienummer M2020/02032

Vi är en riksorganisation vars syfte är att ge allmännytta genom att verka för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder byarörelsen och stöttas av medlemsorganisationer som vill att Hela Sverige ska leva.

Vi har tagit del av utredningen om ett mer differentierat strandskydd. Vi ställer oss i huvudsak bakom utredningens förslag med några avvikelser och med följande synpunkter på utredningen.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att det ska bli enklare att bygga strandnära i landsbygdsområden och ett mer differentierat strandskydd. Utredningen anser att LIS-systemet, landsbygdsutveckling i strandnära lägen, inte är tillräckligt effektivt, varför det avskaffas. Istället ska landsbygdsområden identifieras. Utredningen föreslår att länsstyrelsen helt eller delvis ska kunna upphäva strandskyddet efter ansökan från kommun.

Kommuner får två möjligheter att identifiera landsbygdsområden, antingen i en översiktsplan eller ansöka om att det upphävs. Utredningen föreslår att det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort. Strandskyddet ska heller inte gälla vid anlagt vatten, sjöar, dammar och våtmarker. Utredningen lägger också fram förslag att det blir möjligt att återinföra strandskydd.

Kommentarer

Utredningen om förändringar i strandskyddet har varit nödvändigt då förhållandena varierar i hela landet mer än vad nuvarande lagstiftning tar hänsyn till. Reformen och lagändringen 2009, som gav möjlighet för kommuner att identifiera så kallade LIS-områden, fyllde en funktion men fick inte den betydelse som var avsett. Inte minst på grund av att vissa länsstyrelser behandlade identifierade områden på olika sätt, och med stor restriktivitet. Vissa länsstyrelser snarare utökade strandskyddet och godkände inte heller alltid de LIS-områden som kommuner ville se.

Regeringen inrättade 2013 en strandskyddsdelegation som under tre år skulle sprida kunskap om reglerna, tillämpningen, samverkan och utbyte av erfarenheter mellan berörda myndigheter, kommuner och organisationer. Delegationen lämnade sitt slutbetänkande i slutet av december 2015. Där konstaterade man att tillämpningen av strandskyddet var starkt i glesbygd men svagare i tätbebyggda områden. Tanken med delegationens uppdrag var god, och delegationen arbetade bra och interaktivt. Vi hade möjlighet att delta vid delegationens inbjudningar. Tyvärr kom delegationens arbete inte nämnvärt att påverka eller bidra till hur strandskyddet skulle tillämpas. Till stor del, enligt vår bedömning, beroende på motstånd/ointresse från vissa myndigheter och länsstyrelser.

Det kan noteras att till exempel Boverket fram tills för några år sedan i sin framtidsvision, ansåg att strandskyddet borde utökas. Numera är den formuleringen ersatt men måste fortfarande uppfattas som tveksam: *"Dispenser från strandskyddet för ren nyexploatering utanför LIS-områden förekommer inte eller är extremt sällsynt."* Det är ofrånkomligt att när man läser Boverkets vision blir det att tätorten härskar och i synnerhet tätortens närområde ska tjäna tätortens intressen.

Vår uppfattning är att det är ett grundläggande värde att vi har en allemansrätt och ett relevant strandskydd för att alla ska kunna ta del av naturvärden och ha tillgänglighet, men landsbygderna måste också få rätta förutsättningar för att kunna överleva och utvecklas utifrån de resurser som finns för boende, småföretag, besöksnäring.

Man behöver inte ha en djupare kunskap i geografiska förhållanden för att inse hur olika förhållanden som finns i ett avlångt och, generellt sett, glesbefolkat land, som Sverige är. Vi ser att i tätorter/städer (Centrala delar av Stockholm, Härnösand, Hudiksvall, Motala, Västerås m.fl. orter) både har byggts, byggs och planeras för bostäder alldeles utmed vatten och kajkanter. Det anses vara viktigt att kunna erbjuda attraktiva boenden. Visst, det går att promenera på några meters bredd på hårdgjord mark men någon biologisk mångfald krävs inte. Attraktiva boenden behövs också i landsbygder, om vi ska ha en attraktiv landsbygd. Även skärgårdar och öar har sin särskilda problematik och behöver ges rimliga möjligheter om vi ska ha en bofast befolkning och näringsverksamhet där.

Utredning ger ett bra underlag i de avsnitt där man redovisar statistik och fakta som sedan ligger som grund för utredningens förslag. När det gäller statistik rörande hur många som bor i tätort kontra landsbygder, hänvisar vi till vår Balansrapport *"Befolkning i Hela Landet"* ([Balansrapport_3_webb.pdf \(helasverige.se\)](#)) som på ett mer utförligt sätt visar på de olika sätt som statistiken används och vad den visar.

Utredningen konstaterar att flertalet landsbygdskommuner har brist på bostäder och då inte enbart i centralorten och refererar till landsbygdskommitténs skrivningar. Ett bättre differentierat strandskydd kan innebära bättre möjligheter att bygga i attraktiva lägen även i landsbygderna.

Trots att det finns en statlig garanti för egnahemsbyggen på landsbygderna ger kreditinstitutioner i regel inga lån då marknadsvärdet efter byggnationen inte motsvarar produktionskostnaden. Utredningen redovisar att bättre läge ger större möjligheter att bygga och utökad möjlighet till finansiering.

Vi anser att ett bättre differentierat strandskydd är betydelsefullt för möjliga och attraktiva bostäder i landsbygder. I en balansrapport ”*Bostäder i hela landet*” ([Balansrapport 7 Helasverigeskaleva webb.pdf](#)) har vi redovisat fakta, behov och svårigheter. För att underlätta byggande i strandnära läge föreslås att kommunen ska kunna ansöka hos länsstyrelsen om att strandskyddet helt eller delvis ska upphävas. Förslaget är bra, men i ljuset av hur länsstyrelser i praktiken har hanterat nuvarande lagstiftning med stor restriktivitet ifrågasätter vi länsstyrelsernas roll och beslutanderätt.

Utredningen konstaterar att deras förslag bör genomföras lokalt och regionalt och att besluten om detta måste fattas på lokal och regional nivå. Vi vill understryka just den lokala nivån, som inte bara blir den kommunala, utan att det också bör, från kommunens sida, finnas en dialog med lokala utvecklingsgrupper. Kommunerna är de som har den bästa lokala kunskapen. Vi återkommer därför till hur vi ser på Länsstyrelsernas roll, eftersom de med utredningens förslag, fortfarande kommer att ha makten och beslutanderätten.

Utredningen skriver; ”Urbaniseringen och befolkningsutvecklingen innebär att städer förstoras och förtätas, medan landsbygder har avfolkats.” Detta är till viss del korrekt då landsbygderna tidigare har avfolkats på grund av urbanisering men idag är det framförallt på grund av migration och ökat barnafödande som städerna växer i Sverige. SCB skrev redan 2015:

”Den svenska urbaniseringen som folkomflyttning från land till stad är i stort avslutad. Landsbygdsbefolkningen räknat i absoluta tal minskar inte längre.” Vilket kan vara värt att påpeka.

Redan direktiven till utredningen påpekade att flest dispenser från strandskyddet lämnas i tätbefolkade områden, särskilt i Stockholm och Västra Götaland och att de regler som infördes 2009 inte fullt ut uppfyllde sitt syfte. Ett av de vanligaste skälen för att dispens medges anges vara att marken redan är ianspråktagen och strandskyddet därför redan är utsläckt, vilket ofta återopas i och kring tätorter, mer sällan i glesbebyggda delar.

Utredningen redovisar också förtjänstfullt olika fall som hanterats av Miljööverdomstolen, MÖD, som i sin prövning av överklagade ärenden både medger och inte medger dispenser. Fast det visar också att det i nuvarande lagstiftning är lättare att hitta fall av allmänt intresse relaterat till tätorter och för tätortsutveckling än för landsbygdsutveckling.

Utredningen föreslår också att Länsstyrelserna ska få möjlighet att återinföra strandskyddet i delar av landet där skyddet idag redan är upphävt. Vi ifrågasätter också detta med hänsyn till hur vissa länsstyrelser haft brister i att hanterat den nuvarande lagstiftningens möjligheter.

Utredningen föreslår att Länsstyrelserna fortfarande ska besluta i strandskyddsfrågor efter förslag/ansökan från kommunerna. Utredaren anser att förslagen sammantaget ökar det lokala inflytande eftersom det är kommunerna som ska kunna ansöka om att upphäva helt eller delvis strandskydd i landsbygdsområden. Att ansöka innebär dock att staten genom länsstyrelserna har kvar makten att besluta. Utredaren skriver också att kommunerna behåller rätten att ge dispenser,

men även där finns en statlig kontroll genom de regler som ger länsstyrelserna rätt att överpröva, inhibera eller lägga till krav i en dispens.

Utredaren föreslå inga förändringar vad gäller det utvidgade strandskyddet. Även här ser vi hur olika länsstyrelserna hanterat detta. Regelverket anger att det ska avgöras i enskilda fall, men vi ser att flera länsstyrelser hanterat det på annat sätt och ibland utnyttjat utvidgningen på ett orimligt sätt. Vi ifrågasätter också att där det finns utvidgat strandskydd så ska dessa inte kunna ingå i landsbygdsområden.

Vi anser att det är kommunerna som har bäst lokala kunskaper och bäst kontakter med lokala grupper runt om i kommunen. Kommunerna borde därmed få en utökad beslutanderätt när det gäller strandskyddet. Länsstyrelserna har visat på väldigt olika hantering och beslut i en för hela landet gällande gemensam lagstiftning. I några fall har restriktiviteten varit stor och intresset för att utnyttja nu gällande reformerad lagstiftning från 2009 har saknats.

Utredningen föreslår inga förändringar i undantagen för de areella näringarna. Vi anser att det hade varit behövligt att föreslå och inkludera småskaliga areella näringar, såsom gårdsbaserad fisketurism, småskalig och lokal besöksnäring, m.fl. Nuvarande regler innebär att det måste kunna bevisas att en anläggning måste ligga inom strandskyddat område samt ge en betydande inkomst för att få dispens. Ett landsbygdsföretag, särskilt de mindre småskaliga, måste ofta idag ha olika verksamheter där det i varje del inte är möjligt att kunna visa på betydande inkomster.

Undantaget för den areella näringen behöver därför modifieras och anpassas till hur situationen ser ut idag. I denna del kan vi instämma med vad som framförts i ett särskilt yttrande till utredningen.

Sammantaget har utredaren lagt fram bra förslag även om vissa delar saknas eller borde ha varit föremål för förändringar och reformer. Hur resultatet blir i verkligheten återstår att se. Det beror på hur staten genom länsstyrelserna och ansvariga myndigheter kommer att tillämpa ett reformerat strandskydd.

Bjuråker/Hallsberg 2021-05-03

Staffan Nilsson
Ordförande

Åse Classon
Ordförande

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50
Stortorget 7, 2 tr
111 29 STOCKHOLM
www.helasverige.se
info@helasverige.se

